

FORUM ZA ETNIČKE ODNOSE

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PETI IZVEŠTAJ O MONITORINGU UNUTRAŠNJEG DIJALOGA O KOSOVU

(16. mart – 20. maj 2018.)

REZIME

Peti izveštaj o monitoringu unutrašnjeg dijaloga obuhvata period od 16. marta do 20. maja 2018. godine.

U ovom izveštajnom periodu se, po svemu sudeći, završio institucionalni deo unutrašnjeg dijaloga. Moguće je da je to bio deo plana samog inicijatora dijaloga, predsednika Srbije. Ali, ima argumenata da se zaključi da je došlo do urušavanja unutrašnjeg dijaloga.

Institucionalizovani dijalog se odvija kao kontrolisan i navođen proces. Za razliku od prethodnih okruglih stolova, na kojima je kontrolisan odabir učesnika poput stručnjaka, studenata, privrednika, stvaralaca javnog mnjenja političkih i drugih vođa, kao i rasprava koje nisu izlazile iz okvira diskursa „političke korektnosti“ koji je uključivao mnogo toga, a posebno zagovaranje status quo politike i etničkog razgraničenja, okrugli sto organizovan u saradnji sa NKEU predstavlja izuzetak. Moglo bi se reći da je to, uz okrugli sto sa Srbima sa Kosova „Laplje selo II“, koji je prikazan u četvrtom izveštaju, primer „dobre prakse“. I u ovom slučaju kontrola je izvršena usmeravanjem javnosti pri obaveštavanju o raspravi.

U petom izveštajnom periodu uočljiva je svojevrsna kristalizacija stavova organizacija građanskog društva u odzivu na Inicijativu. Očekivano raznovrsnost stavova je odrazila i raznovrsnost organizacija i pojedinih aktera građanskog društva.

Stavovi SPC izražavaju opredeljenost SPC ka doktrinarnom pristupu i pogledu iz perspektive koja prevazilazi srednji pa i duži rok u ljudskim životima. Rasprava koja je vođena povodom stavova Saopštenja SPC je pre svega dnevno – politički motivisana kad su u pitanju pojedini članovi Svetog sinoda a i kad su u pitanju političari i analitičari koji su u joj učestovali. Stavovi SPC o životnim problemima koja Raško – prizrenska eparhija deli sa vernicima pripadnicima srpske zajednice na Kosovu, mogu i trebalo bi da budu uvaženi.

Članovi SANU su potvrdili da je to organizacija koja se u potpunosti razlikuje od SANU krajem prošlog veka po tome što nije dozvolila da bude instrumentalizovana u dnevno – političke svrhe.

Nevladine organizacije koje su se aktivno uključile u unutrašnji dijalog, bile se snažno prisutne u javnosti i u ovom izveštajnom periodu. Pokazalo se da su to pre svega one nevladine organizacije koje su posvećene pitanjima ljudskih i manjinskih prava, problemima bezbednosti i međunarodne saradnje a većinski opredeljenje za podršku uključivanja Srbije u EU. Doprinos ovih organizacija kao i mnogih pojedinaca mogao bi da bude od značaja za dalje rasprave i aktivnosti u dijalogu o Kosovu.

Ocena da je inicijativa „svakako bio plemenit i jedinstven politički gest“ koji postavlja nova relevantna pitanja ima utemeljenje u sadržaju unutrašnjeg dijaloga, u petom izveštajnom periodu. Ali, ispostavilo se da iz Inicijative nije stajala jasna strategija koja bi omogućila istinski dijalog i podstakla stvaranje društvenog konsenzusa po pitanju Kosova. U petom izveštaju je zabeleženo odsustvo uspešne politiko – propagandne aktivnosti podrške unutrašnjem dijalogu i zato se stvorio utisak odsustvo podrške za ovu zamisao, kod većine Srba sa Kosova i juga Srbije, predstavnika organizacija građanskog društva, mnogih političara u Srbiji, okretanje leđa ovoj zamisli od njenih stvarnih i/ ili potencijalnih promotera unutar albanske zajednice kao i nedvosmisleno protivljenje predstavnika SAD i EU, prećeno pojačanim bezbednosnim rizicima, uz odsustvo „plana B“ a i odsustvo razvijene exit strategy, izazivalo je urušavanje unutrašnjeg dijaloga. S toga se predsednik i vlasti Srbije okreću upravljanju krizom u odnosima na Kosovu, koja sve više dobijala obeležja bezbednosne krize. To za rezultat ima zastoj briselskog dijaloga i pojačanu međunarodnu ofanzivu vlasti Srbije.

U ovom periodu je „zajednica“ (ZSO) prerasla u motiv okupljanja izraz zaoštavanja pitanja ZSO. To je dovelo do zastoja Briselskog dijaloga i postavilo pitanje njegove sudbine.

U ovom izveštajnom periodu, nestabilnost političko – bezbednosnog okvira unutrašnjeg dijaloga postala je uočljiva. Zapravo, ovaj period, je obeležen bezbednosnim incidentima praćenim zaoštrenom etno - nacionalističkom retorikom. To povećava rizik po lokalnu i regionalnu stabilnost a dovelo je do zamiranja institucionalizovanog dijaloga a potom i urušavanja čitavog procesa unutrašnjeg dijaloga.

Političko – bezbednosna kriza, u ovom periodu, kulminira 26. marta 2018. godine, kada je u Kosovskoj Mitrovici uhapšen direktor kancelarija Marko Đurić. Ovaj događaj je svojevrsni političko-bezbednosni „okidač“ koji je aktivirao novu energiju destabilizacije situacije na Kosovu i povećao rizik po miroljubivo upravljanje odnosima Srba i Albanaca, Srbije i Kosova. Ovaj događaj je nametnuo pitanje može li destabilizovana srpska zajednica na Severu, posebno kad se razdvoji od ostatka srpske zajednice na Kosovu, da izdrži pritisak? Ili će se to pretvoriti u pojačano iseljavanje Srba, pre svega sa Severa?

Ukupnu nestabilnost na Kosovu potvrdilo je protivpravno hapšenje i isporučivanje Turskoj šest pripadnika pokreta „gulenista“ a reaktivirana su pitanja učešća Srba u vojsci Kosova kao i odnosa Srbije i NATO.

Ovaj period je obeležen i “spoljno političkom ofanzivom” predsednika i diplomatije Srbije. Ova “ofanziva” je de facto označila kraj unutrašnjeg dijaloga. U svojoj suštini to je bio splet intezivnih konsultacija predsednika Srbije sa brojnim međunarodnim akterima, diplomatskih aktivnosti Srbije i pojačanih aktivnost međunarodnih aktera, posebno SAD i EU. Ova “spoljno politička ofanziva” je potvrdila da politika vlasti Srbije prema Kosovo a i uopšte pokazuje svojevrsnu “zavisnost” od događaja “visokog inteziteta.

U svakom slučaju, može se zaključiti da okončanje unutrašnjeg dijaloga otvara prostor za dijalog o dijalogu, pre svega, o dijalogu koji će Srbija voditi s Kosovom, ali i dijalogu o rezultatima i posebno sudbini predloga koji su davani tokom unutrašnjeg dijaloga. Među pitanjima koja je otvorio unutrašnji dijalog u petom izveštajnom periodu su: Da li su način na koji je upriličen i šansa koja je inicijativom pružena najdelotvornije iskorišćeni a to bi trebalo da bude procenjivano od strane građana; Da li je i koliko kompleks pitanja vezan za Kosovo važan građanima je za subjektivnu procenu. To bi trebalo da se ima u vidu prilikom zauzimanja političkog i vrednosnog stava po pitanju Kosova.